

2016-08-28

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 30 Stockholm

Remissvar på promemorian DS 2016:17 ärende Ju2016/04138/DOM

Medborgarrättsrörelsen i Sverige (MRRS) har läst SOU DS 2016:17 om otillåtna bosättningar. Fallet vid Sorgenfri i Malmö har, som ett exempel bland flera, visat att den grundlagsskyddade äganderätten inte fullt ut respekteras i Sverige och att en mängd oklarheter och missförstånd råder kring hanteringen av de som gör sig skyldiga till olaga intrång eller hemfridsbrott.

Nedan följer några kommentarer, synpunkter och slutsatser utifrån nämnda promemoria (4 sidor). Allmänt kan sägas att utredningen är en förbättring för markägarna mot nuvarande läge men den innehåller också en hel del märkligheter till vilka vi återkommer. Men först något om vad saken gäller – äganderätten.

Äganderättens betydelse

Äganderätten är en grundsten bland mänskliga rättigheter. Vi vet genom empiriska data för ekonomisk utveckling – och smärtsamma historiska erfarenheter – att utan en stark äganderätt inget långvarigt välstånd och heller ingen frihet och yttrandefrihet. Att äga ett företag, sitt hem eller en bit mark är både en trygghet från godtycklig maktutövning från ovan och ett kapital för trygghet och oberoende. En stat som har monopol över informationsproduktionen (och således inte tillåter enskild ägande av t.ex. bokförlag eller som utöver drakonisk kontroll över det civila samhällets privata organisationer) – är som bekant inget annat än ett kvävande totalitärt samhälle.

Bakgrundsanalys

Förutom en – jämfört med andra länder i närområdet och även i världen i övrigt – extrem invandringspolitik vad gäller mängden inkommande i relation till folkmängden och den gentemot svenska medborgare släpphänta och ojämlika agerande vad gäller vissa EU-migranternas sätt att agera, särskilt vid bosättningar – så är en svag lagstiftning kring den privata äganderätten en grundläggande orsak till de problem vi nu ser. Sistnämnda kan i mycket relateras till den s.k. allemansrätten vilken t.ex. tillåter intrång på annans mark, vilket i sig står i principiell motsatsställning till den grundlagsskyddade äganderätten.¹ Som bland andra experterna på Allemansrättens historia och konsekvenser Gunnar Wiktorsson konstaterat² så har regeringsformens egendomsskydd satts ur spel genom tillägget ”*Alla skall ha tillgång till naturen enligt allemansrätten oberoende av vad som föreskrivits ovan*”. Inte heller rätten till hemfrid skyddas av den svenska regeringsformen, vilken den dock gör i Europakonventionen. Här finns en diskrepans och inkonsekvens som regeringen borde åtgärda – förslagsvis genom att tillsätta en utredning som tar ett samlat grepp för att harmonisera äganderätten och tillhörande hemfrid med Europakonventionen. Att inte göra detta är att medvetet fortsätta en inkonsekvent och rättsosäker politik.

Problembild

Det har växt upp en stor mängd illegala bosättningar och i förlängningen vilda campingar eller kåkstäder runt om i landet. De ansvariga markägarna blir ofta ålagda, vid viteskrav, att städa upp. Det är sanitära olägenheter på platsen. Svartbyggen av typen ”baracker” är inte ovanliga. Det förekommer också många andra problem med bland annat missbruk, ohyra, sanitära problem, miljöproblem, skadegörelse, hot mot markägare och dennes familj m.m.

Allmänna kommentarer

När vi läser utredningen får vi intrycket att utredaren tycker att mark, markägare och äganderätt är till besvär för samhället och rättsväsendet. Vi tycker att den drabbade markägaren kommer i skymundan och sätts i bakgrunden på ett orimligt sätt.

---

¹ Denna urholkning av äganderätten kan f.ö. härledas tillbaka till en medveten ideologi och politik från 1930-talet och framåt som gått under det avslöjande namnet ”funktionssocialism”.

² Se t.ex. tidningen ”Skärgården” nr 14 sid 4.

För de mark-/jordägare som konfronteras med dagens regler för ingrepp i äganderätten blir det en chockerande upplevelse att upptäcka hur svaga rättigheterna för markägarna fortfarande tycks vara (eller tas hänsyn till) – och hur vagt polis och myndigheter agerar för att skydda denna fundamentala rättighet.

Utredningen har inte behandlat fysiska, psykiska och ekonomiska konsekvenser för markägaren. Detta är ytterst anmärkningsvärt.

Utredningen borde samlat drabbade markägare över hela landet och samlat in deras synpunkter. Men de som utsatts för lägren har inte fått påverka lagstiftningen i denna fråga. Detta stärker vår uppfattning att markägarnas intressen inte står i förgrunden för utredarna – vilket de utifrån problembilden förstås borde ha gjort.

Det är statens grundläggande skyldighet att säkerställa lag och ordning oavsett medborgarens och markägarens ekonomiska ställning.

Att det skulle vara en "mänsklig rättighet" att få bosätta sig var som helst eller hur länge som helst på vare sig privatägda fastigheter eller annan mark, saknar helt stöd i gällande rätt i Sverige och världen över.

Begreppet *tillgång till naturen* har inte närmare definierats även om den intuitivt rimliga uppfattningen säger att det är markägaren som ska få bestämma vad allmänheten får göra när den skall få *tillgång till naturen* inom sina ägor. Tillgång till behöver t.ex. *inte* betyda att det är gratis tillgång. Kan även betyda rätt till ersättning. Det är inte heller beskrivet vad markägaren skall behöva tåla. Detta oklara skymningstillstånd kan utnyttjas av oseriösa krafter och även motivera till olaga intrång.

Allemansrätten är i grundlagen skriven som en tillgång till naturen. Men den svenska naturen är uppdelad i äganderätter. Om staten eller en kommun vill ge fri tillgång för medborgarna – och andra länders medborgare – till sin mark så är det i normalfallet inget att säga om. Men att via allemansrätten eller strandskyddet – eller migranternas intrång på enskild mark – sätta sig över den grundlagsfästa äganderätten är att göra våld på sistnämnda. Allemansrätten tenderar att bli en ursäkt för olaga intrång. Äganderätten undermineras därmed.

Haveriet med "proportionalitetsprincipen"

Efter att utredaren uttryckt stark sympati med de som p.g.a. "fattigdom" och "utsatthet" har begått brott såsom olaga intrång anser denne att det behöver inrättas en "proportionalitetsbedömning" om huruvida det är rimligt att de inträngande ska föras bort från annans egendom eller ej.

Här kan först noteras att en brottslings sociala status enligt ännu gällande rätt inte ska tillmätas någon vikt vid utmätning av ett straff för ett brott och heller inte som hinder för lagföring. Det individuella ansvaret för ens handlingar är således ännu inte relativiserat utifrån sociala grupperingar utan lagen ska gälla lika för alla.

I "9.3.4 Proportionalitetsbedömning" skriver utredaren bl.a. med hänvisning till Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (EDMR) att: "Europadomstolen har ansett att varje person som riskerar att bli av med sitt hem har rätt att få prövat om denna åtgärd är proportionerlig och rimlig." Man hänvisar här till två domar i EDMR (Yordanova m.fl. mot Bulgarien (2012) punkt 121 samt Winterstein mot Frankrike.) Men som bl.a. Malmö Stad visat i sitt svar till Civil Right Defenders³, så var dessa fall helt skilda från det som nu drabbat Sverige: "De boende var franska resp. brittiska medborgare – familjer med barn. Boplatserna var inte olagliga (dock bröt boendet i Winterstein mot planbestämmelser), boende hade skett på platserna från fem år till flera decennier och några var födda där."⁴ Vad gäller fallet Yordanova så handlade detta dels om kommunal mark och dels återigen en långvarig bosättning etablerad redan under 1960-talet som kommunen låtit vara i decennier!

Exemplen som utredaren försöker motivera sin "proportionalitetsprincip" med är således inte relevanta för situationen i Sverige. Här rör den aktuella problembilden i första hand EU-migranter som anlant relativt nyligen och det finns vad vi vet inga bosättningar av denna långvariga art som det gäller i aktuella domar. Således är en

---

³ Malmö stad, Miljöförvaltningen Ärende 548:04567-2015, sid 4–5.

⁴ Ibid.

proportionalitetsprincip inte relevant och kan därför kasseras. Det är anmärkningsvärt att utredaren på ett uppenbart bedrägligt sätt använder exempel för sin argumentation som vare sig är applicerbara på Sverige eller vid närmare analys stärker hennes argumentation.

Det finns också viktiga rättsliga principer som utredaren missat:

Den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna skall skydda den enskilde mot staten. Rättigheter mellan enskilda skall kunna bedömas utifrån lagarna. Till exempel kommer den till användning vid bedömning mellan allmänna intressen och enskilda intressen. Det kan inte finnas något allmänt intresse att gynna olagligheter varför proportionalitetsprincip inte är användbar i sammanhanget.

MRRS krav och förslag

- 1a. Markägarna har ett grundlagsskydd för sin äganderätt. Olaga intrång är ett brott och därmed ska rättssamhället självfallet tillhandahålla åtgärd för omgående avvísning – och utan kostnad för markägaren så som varande brottsoffer.
- 1 b. Kostnaderna för avhysning vid olagliga intrång samt tillhörande förstörelse, nedskräpning, skadegörelse m.m. ska därför inte i någon del belasta markägaren.
2. Markägarna skall få full ersättning för det arbete som läggs ned inklusive ersättning för inhyrda maskiner och personal för uppröjningsarbetet och ev. säkerhetsåtgärder i varje enskilt fall.
3. Svensk lagstiftning måste tydligare inkorporera Europarätten vad gäller egendomsskydd och domare och poliser utbildas i detta. Regelverket för egendomsskydd kontra besittningsskydd måste klargöras så att alla inblandade myndigheter förstår vad det handlar om. Olaga intrång medför förstås i inget fall "besittningsrätt!" Okunskapen kring detta är skrämmande på viktiga positioner. Mats Karlsson, operativ chef på Malmöpolisen: ” – Nu har människorna varit där så länge att de har någon form av besittningsrätt. Det är komplicerat men så har vi tolkat det, säger han.” (Sydsvenskan 12/3-15. Bristande kunskaper inom Polisen och Kronofogdemyndigheten kring dessa frågor måste omgående åtgärdas med fortbildning.
4. Rättsväsendet måste genom polisen kunna bistå med sina resurser eller intyga att identifiering inte varit möjligt och kronofogden skall då genomföra avlägsnandet.⁵
5. Markägaren skall inte behöva ta några som helst konflikter med de som gör intrång och etablerar otillåtna bosättningar. Det är ordningsmaktens roll.
6. Det sociala behovet som kan finnas i bosättningarna innan avhysning sker skall täckas av kompetent personal från statliga, kommunala eller privata organisationer. Markägaren skall enligt ovan självklart vara helt befriad från renhållnings, socialt, polisiärt- och kronofogdearbete vid otillåtna bosättningar. När identifiering skall genomföras så är det alltid polisens ansvar att utföra denna identifiering (inte markägarens).
7. Ett problem med en del otillåtna bosättningarna är att det verkar var organiserat och att aktivister i särintresseföreningar i Sverige stödjer dessa illegala bosättningar. MRRS anser att polisen måste förebygga brott genom att noga följa och där det är möjligt lagföra personer som uppmanar eller förbereder till brottet olaga intrång.
8. Markägaren skall enbart behöva ringa till polisen och informera om vad som pågår sedan skall samhället och rättsväsendet sköta alla insatser och handläggning i ärendet.

---

⁵ Se vidare Utsökningsbalken (1982:774), 16 kap 2 § för detta. Identifieringen är inte och ska inte vara ett nödvändigt rekvisit för avhysning av olaga ockupanter av privat mark.

9. Grundlagen skall kompletteras med att "tillgång till naturen" inte innebär intrång på annans mark i form av etableringar av boende i tält, kojor, husvagnar, husbilar eller andra typer av boende.

10. Rätten till hemfrid och ostört privatliv är fundamental och skyddad i den Europeiska Konventionen för Mänskliga Rättigheter (EKMR). Skyddet för det är mycket svagt eller obefintligt i svensk lagstiftning. Det är synnerligen angeläget att åtgärder i form av lagstiftning vidtas för att säkerställa rätten till hemfrid.

11. Det som nu kallas "allamensrätten" bör kraftigt begränsas vad gäller att gå nära boningshus, klättra över stängsel eller passera stränder med boningshus inom synhåll eller när det är uppenbart marken man beträder är en inhägnad (står under äganderätt) eller upparbetad privat tomt inklusive ev. strand eller sjötomt.

Slutsats:

Utredningen är utformad för att skapa ett rättsligt system som fungerar för samhället och dess organisationer. Den är ett fall framåt. Utredningen har dock tyvärr inte fullt ut fokus på rätts säkerheten för medborgaren och egendomsrätten.

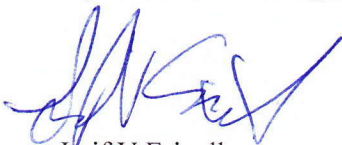
Grunden i lagstiftningen skall vara att som bas säkra rättssäkerheten för medborgaren samt i detta specifika fall skydda egendomsägaren mot brott d.v.s. i detta fall olaga intrång, nedskräpning och andra med dessa intrång sammanhängande olägenheter och sedan utifrån detta skapa ett system som fungerar effektivt för alla inblandade parter.

Som sagts inledningsvis bör regeringen tillsätta en utredning som tar ett samlat grepp för att harmonisera äganderätten och tillhörande hemfrid med Europakonventionen.

Med de förslag som MRRS här har presenterat skulle stora steg tas mot en rättsordning liknande den som finns i de flesta demokratiska och civiliserade rättsstater.

Solna den 28 augusti 2016

Styrelsen för Medborgarrättsrörelsen i Sverige (MRRS) genom

Leif V Erixell
Ordförande
info@mrrs.se
www.mrrs.se

MRRS
Box 3081
169 03 Solna